

A jó kormányzás fogalma az Egyesült Államokban és Európában

Absztrakt

Előadó:

Dr. Turai Zoltán
PhD hallgató
SZTE – ÁJTK
Politológiai Tanszék

Konzulens:

Prof. Dr. Paczolay Péter
egyetemi tanár
SZTE – ÁJTK
Politológiai Tanszék

Előadásomban a hatalmi ágak elválasztásának problémáját, a fékek és ellensúlyok rendszerét szeretném bemutatni az Egyesült Államok alkotmányának és az Európai Unió alapításáról és működéséről szóló szerződések összevetésének tükrében. Azt kívánom igazolni, hogy az Egyesült Államok létrejöttkor indokolt volt a föderáció létrehozása, hiszen a rengeteg bevándorlónak új hazát kellett teremteni, őket egységes nemzetként kellett formálni. Az Európai Unió esetében ellentétes álláspontomat kívánom bizonyítani: a „föderatív jelleg” erősítésére a továbbiakban nincs szükség, hiszen az már a tagállamok szuverenitásának túlzott mértékű csökkenését eredményezné.

Az USA alkotmányának I. cikke foglalkozik a törvényhozó hatalommal, mely két részre oszlik: Képviselőházra és Szenátusra. Ez a koncepció James Madison elgondolását tükrözi, aki szerint a törvényhozó hatalom a legerősebb hatalmi ág, ezért azt belülről (is) kell korlátozni. Ennek remek eszköze a kétévente tartott képviselőházi választások (I. cikk 2. szakasza), mely valóban fékezi a kormányzatot, hiszen a kormánypárt a Képviselőházban így kisebbségbe is kerülhet. Az I. cikk 7. szakasza nevesíti az elnök vétő intézményét, amely szintén komoly fék a törvényhozó hatalom túlkapásaival szemben. A szövetségi hatáskörök kifejezetten jól és célszerűen szabályozottak (I. cikk 8. szakasza). A II. cikk rendezi a végrehajtó hatalom kérdését, melynek kialakítása és szabályozása Alexander Hamilton gondolatvilágát tükrözi. A megfelelő személy kiválasztása érdekében az emberek általuk választott elektorokra bízzák az elnök megválasztását (II. cikk 1. szakasza). Az elnök a hadsereg főparancsnoka, nemzetközi szerződéskötési és széles körű kinevezési jogkörrel bír (II. cikk 2. szakasza), melyhez azonban a Szenátus jóváhagyása szükséges, itt tehát egy újabb féket építettek be az alkotmányozók. A bírói hatalom szövetségi és tagállami bíróságok közt oszlik meg. A legfelsőbb bíróság (Supreme Court) az USA legfőbb bírói szerve, mely eredeti joghatósággal bír a diplomáciai személyzetet érintő illetve azon ügyekben, melyekben az egyik fél az USA valamely tagállama (III. cikk 2. szakasza).

Az Európai Unió esetében már nem ilyen egyértelmű a helyzet. A hatáskörök megosztása véleményem szerint megfelelő, a „szövetségi” és tagállami feladatok világosan lettek elosztva (Az EU működéséről szóló szerződés Első része I. címének 3. és 4. cikke). A hatalmi ágak elválasztása azonban már nem sikerült ilyen jól. Az Európai Unió Tanácsa törvényhozó és végrehajtási funkciókat lát el, míg az Európai Tanács kizárólag végrehajtási feladatokat lát el. Az Európai Bizottság törvényhozó, végrehajtói és versenyjogi ügyekben quasi-bíráskodási funkciót lát el, bár a döntést itt is az Európai Bíróság hozza. Két szerv esetében beszélhetünk teljes elválasztásról: az Európai Parlament törvényhozói, míg az Európai Bíróság a bírói hatalmi ágat képviseli. Véleményem szerint különösen problémás az Európai Bizottság helyzete, ennek jogkörei túlzott hatalomkoncentrációt tesznek lehetővé.

Személyes véleményem a témában a következő: az amerikai alkotmány hiába áll alig 6000 szóból, mégis jobban szabályozza és valósítja meg a hatalmi ágak elválasztását, mint a több száz oldalas EU-s alapító szerződések.

